

Издање научне грађе

„Не чуди се пијаном, ружном и немој украсти“: Веровања у вези са трудноћом, рођењем и болестима малог детета

Зоја Карановић

Зоја Карановић и Весна Катић боравиле су на терену у шајкашким селима у неколико наврата 1987, 1988. и 1989. године. Том приликом бележиле су различита веровања, обреде и песме, што се као књига припрема за штампу. Овде су представљена веровања у вези са трудноћом, рођењем и лечењем мале деце, која су забележена од баба Јованке из Госпођинаца, Јованке Крњетин из Надаља, Леоне из Ђурђева, Милета и Спасе Пураћ из Надаља, Љубинке Степанов из Госпођинаца и Мирославе Мијоков из Гардиноваца. Хвала им!

Кључне речи: веровања, трудноћа, рођење детета, теренско истраживање, Шајкашка

1.
Кад је жена трудна, не сме да украде. Тамо где украдено уз тело стави, детету ће остати белега.
(Љубинка Степанов, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)
2.
Трудна жена не сме да види дефектног.
(Љубинка Степанов, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)
3.
Трудница треба да окрене главу од неких ружних људи, као да их није видела.
(Миле Пураћ, Надаљ, 1987)
4.
Чувала сам се да не прођу Цигани, да не кажем: „Ју, ала је гадан!“
(Спаса Пураћ, Надаљ, 1987)

5.

Трудница видела жену која лоше хода на вашару, зачудила се, родила таквог сина.

(Спаса Пураћ, Надаљ, 1987)

Слика 1: Детаљ фасаде, Надаљ

6.

Трудница не сме да једе рибу.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

7.

Трудница не сме да једе зечје да јој дете не спава као зец.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

8.

Трудница не сме ништа да сече, ни да коље живину на прагу.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

9.

Трудница не сме да иде без кецеље.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

10.

Не сме појести ништа трудна жена кријући.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

11.

Трудница не сме да украде.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

12.

Ако трудница нешто украде, дете ће добити белегу тамо где се она ухватила за украдену ствар.

(Мирослава Мијоков, Гардиновци, 1989)

Слика 2: Кућа у Вилову

13.

Трудница не сме украсти. Свекар је им'о црну белегу. Мати му украде комад сланине, па тамо где је наслонила остала детету белегу.

(Љубинка Степанов, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

14.

Не чуди се пијаном, ружном и немој украсти (савет трудници).

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

15.

Јованка шумарева родила дете с вишњом на челу. Муж јој је јео вишње и на њу се бацио. Ударио ју је у чело.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

16.

Кад се ткало, па кад се заврши ткање, изнесе се цепац, па кога видиш, такво ћеш дете родити (ако ти је неко из фамилије трудан) – мисли се мушко или женско.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

17.

Кад је жена трудна, не ваља да се зачуди.

(Љубинка Степанов, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

18.

Кад је жена трудна, не сме да се уплаши.

(Љубинка Степанов, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

19.

Некада се порађало код куће, у соби се порађало; некад се порађало напољу. Пре рата смо имали бабицу – баба Кату. Муж звао свекру и баба Кату.

(Спаса Пураћ, Надаљ, 1987)

20.

На њиви одсекли детету пупак шаловом (српом).

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

21.

„Јао, млада, па ти си седила на брашну!“ – рекла бабица (кад је видела дете које се родило беле коже).

(Миле Пураћ, Надаљ, 1987)

22.

Кад се дете роди, носе се повојница, одећа, новци, колачи (...), овде се не зове бабиње.

(Мирослава Мијоков, Гардиновци, 1989)

23.

Кад се роди дете у кошуљици, капи, треба га „склонити“ (није нормално).

(Мирослава Мијоков, Гардиновци, 1989)

24.

Вешче – ако се дете роди у кошуљици. На глави се једно дете родило са капом – у капи.

(Миле Пураћ, Надаљ, 1987)

25.

Кад се дете роди у кошуљици, кошуљицу баце у пећ, кад се укади. Ако је не баце, биће вешче.

(баба Јованка, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

26.

Ако су детету кад се роди црева око врата, верује се да ће се обесити.

(Мирослава Мијоков, Гардиновци, 1989)

27.

До шест недеља млада на сме дете изнети из куће.

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

28.

Да дете не урекну, ставља се црвено око руке на креветац, на браву. Недавно сам видела код једне жене у Новом Саду црвене машнице на колицима. Ако дете ноћу плаче, уречено је.

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

29.

Пелене не смеју преноћити напољу. Ако заноће, треба их ставити изнад ватре.

(Љубинка Степанов, Госпођинци, Велики петак, 8. 4. 1988)

30.

Ко има менструацију не треба да иде (да види дете). Ако иде, дете ће добити фирцигер.

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

Слика 3: Бунар у Ђурђеву

31.

Кажу да дете треба за годину дана шишати (то сад не раде).

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

32.

Обичај је да унук има дедино име. Ако деца умиру, даје се очево име. Стојан – да стане. Станко – да стане.

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

33.

Ако није добра храна, онда треба мењати млеко. Мужа је дојила Циганка.

(Јованка Крњетин, Надаљ, 1987)

34.

Дете добије кесицу ако жена иде на воду док је трудна и досипа са бунара у канту која није празна – досипа воду.

(Леона, Ђурђево, 20. 5. 1987)

35.

Од болести сувог пољака: са девет гробова накупити траву, три пута бројати са једног на други гроб: „Није девет, није осам, није седам...“ Код детета се остави на колевку. Онда сутра дете се купа. То је радила Шојгашова стара – иде жмурећ, ником се не јавља, доноси шта нађе три пута од првог до деветог гроба.

(Леона, Ђурђево, 20. 5. 1987)

36.

Од чекиња: има дете длака у стомаку. Кад је жена носећа, не сме да шутне мачку, или кера, свиње – онда те длаке добије у стомаку. Мачје нису опасне, свињске су опасне.

Детету се стави (Леона то ради) на два ћошка пепела, два ћошка соли, хлеб. Молим Оченаш и Богородици унакрст, три пута унакрст (скупља). Хлеб се пече на жеравици, не сме се начети. Хлеб се стави на пупак и све кроз њега изађе.

(Леона, Ђурђево, 20. 5. 1987)

37.

Пробадање, кад жига, највише се деца лече. Стави се гар у чашу (пепела), прекрије се са пепелом. Унутра се стави нож са врхом. Онда се унакрст ставља на дететову кожу. Гар усахне, нестане га. Гар лечи од пробадања.

(Леона, Ђурђево, 20. 5. 1987)

38.

Од урока: лечило се кадгод, није се ишло кадгод код лекара. И данас се то ради, чим дете плаче.

Са прага се бајало од урока, затворене очи.

Десет кашика воде се измери наред прага, из једног суда ставља се у други. Ако је дете уречено, нестане воде, уместо десет капи остане две-три капи, и одма детету лакше (ради Леонина сестра).

(Леона, Ђурђево, 20. 5. 1987)

Слика 4: Деталј фасаде, Ђурђево

Извори илустрација

Архив аутора – фотографије снимила Зоја Карановић.

“Do Not Wonder at the Drunk and Ugly, and Do Not Steal”: Beliefs Related to Pregnancy, Childbirth and Healthcare of Children

Zoja Karanović

Summary

During the field research in the Šajkaška region (Northern Serbia) in 1997, 1988 and 1998, Zoja Karanović and Vesna Katić recorded beliefs, customs and folk songs. For this contribution, the author has selected beliefs related to pregnancy, childbirth, narratives of customs and traditional healing rituals related to childcare. Material have been recorded from Leona from Đurđevo, Jovanka and Ljubinka Stepanov from Gospođinci, Jovanka Krnjetin, Mile and Spasa Purić from Nadalj and Miroslava Mijokov.

Keywords: folk beliefs, pregnancy, childbirth, protection, field research, Šajkaška

проф. др Зоја Карановић
Универзитетски професор у пензији
Е-пошта: zojanko@stcable.net

Примљено: 6. 12. 2017.
Прихваћено: 3. 3. 2018.